

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 2015 р.

Магістерська дисертація

з напрямку підготовки (спеціальності) 8.02030304 «Переклад»

на тему «Конотативний компонент у семантиці фразеологічної лексики та його відтворення у перекладі»

Виконав (-ла): студент (-ка) 5 курсу, групи ЛА-41м

Нікітіна Вікторія Андріївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Науковий керівник канд. філ. наук Ткачик О.В. _____

Консультант _____

Рецензент професор, доктор філ.наук Калита А.А. _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань

Студент _____
(підпис)

РЕФЕРАТ

Робота присвячена вивченню особливостей функціонування та перекладу конотативного компоненту семантики фразеологічних одиниць (далі – ФО) сучасної англійської мови.

Не зважаючи на те, що специфіка функціонування та структури ФО є доволі добре дослідженою проблемою у лінгвістиці, семантичне поле англійського фразеологізму потребує особливої уваги, коли йдеться про сприймання досліджуваних одиниць у міжкультурному спілкуванні та їх адекватну інтерпретацію.

Актуальність дослідження визначається наступними факторами. Не дивлячись на те, що сьогодні фразеологія має у своєму арсеналі добірку спеціальних досліджень, які надають вичерпний опис семантики фразеологічних одиниць (далі ФО), специфіка функціонування семантичних компонентів значення ФО є доволі суперечливим питанням сучасного мовознавства. ФО є невід’ємною складовою мовленнєвої практики і правильне декодування фразеологізму є передумовою успішності будь-якого комунікативного акту. Таким чином, наше дослідження демонструє, яку структуру має семантика фразеологічної одиниці, як функціонують та взаємодіють компоненти семантичного поля, а також вивчає специфіку перекладу конотату ФО засобами української мови.

Метою даного дослідження є детальне вивчення і опис семантики сучасних англійських ФО та розгляд способів відтворення конотативного елементу ФО засобами української мови.

Для досягнення мети нашого дослідження ми поставили перед собою такі *завдання*:

1. Розглянути різні підходи до тлумачення і класифікації фразеологічних одиниць сучасної англійської мови.
2. Визначити специфіку семантичної структури (і функціонування) ФО сучасної англійської мови, а саме (з огляду на) денотативний, сигніфікативний та конотативний компоненти їх значення.

3. Визначити способи перекладу ФО сучасної англійської мови, враховуючи досліджувані компоненти семантичного поля, передусім – конотативний;

Об'єктом дослідження виступають фразеологічні одиниці сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є вивчення особливостей семантичної структури ФО сучасної англійської мови та взаємодії компонентів їх значення у процесі перекладу (ФО) українською мовою.

У процесі вивчення літератури за темою дослідження та аналізу фактичного мовного матеріалу було застосовано такі **методи** дослідження:

1. Загальний гіпотетико-дедуктивний метод (зібраний фактичний матеріал узагальнено індуктивним шляхом і обрано прийнятні гіпотези: класифікації ФО, структури семантичного поля ФО, роль компонентів семантичного поля у процесі сприймання та декодування ФО).

2. Описово-аналітичний метод з елементами порівняльного аналізу (надано опис усіх компонентів семантичного поля ФО та розглянуто їх особливості).

3. Компонентний аналіз (при дослідженні семантичних компонентів: денотативного, сигніфікативного, конотативного та дослідження їх специфіки та взаємодії).

4. Метод опозицій (компоненти семантичного поля розглядаються як принципово відмінні за способом вираження значення ФО).

Матеріалом нашого дослідження є ФО сучасної англійської мови, дібрані з різноманітних фразеологічних словників, що дало нам змогу дослідити особливості семантики та інтерпретації конотативного компоненту значення ФО.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні та теоретичному обґрунтуванні специфіки функціонування конотативного компоненту у рамках семантичного поля ФО, а також особливості його декодування засобами української мови.

Практичне значення роботи визначається можливістю теоретичного і практичного використання її матеріалів і висновків у ході вивчення наукових

курсів лексикології, стилістики та фразеології, в теорії та практиці перекладу. Дане дослідження може послужити основою під час теоретичних і практичних досліджень англійської фразеології.

Апробація. Стаття «The Connotative Component in the Semantics of Phraseological Lexis and Peculiarities of its Translation» у «Філологічному віснику» Національного технічного університету України «Київського політехнічного інституту»; участь у конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов» (14 травня, 2015) з тезами «Специфіка функціонування конотативного компоненту семантичного поля фразеологізмів сучасної англійської мови».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

Ключові слова: фразеологічна одиниця (ФО), денотат, конотат, семантика ФО.

РЕФЕРАТ

Работа посвящена изучению особенностей функционирования и перевода коннотативного компонента семантики фразеологических единиц (далее ФЕ) современного английского языка.

Несмотря на то, что специфика функционирования и структуры ФЕ является довольно хорошо исследованной проблемой в лингвистике, семантическое поле английского фразеологизма требует особого внимания, когда речь идет о восприятии исследуемых единиц в межкультурном общении и их адекватную интерпретацию.

Актуальность исследования определяется следующими факторами. Несмотря на то, что сегодня фразеология имеет в своем арсенале подборку специальных исследований, которые предоставляют исчерпывающее описание семантики ФЕ, специфика функционирования семантических компонентов значения ФЕ является довольно спорным вопросом современного языкознания. ФЕ – неотъемлемая составляющая речевой практики и правильное декодирование фразеологизма – это залог успеха любого коммуникативного акта. Таким образом, наше исследование показывает, какую структуру имеет семантика ФЕ, как функционируют и взаимодействуют компоненты семантического поля, а также изучает особенности перевода коннотата ФЕ на украинский язык.

Целью данного исследования является детальное изучение и описание семантики современных англоязычных ФЕ и рассмотрение способов воспроизведения коннотативного элемента ФЕ посредством украинского языка.

Для достижения цели исследования были поставлены следующие *задачи*:

1. Рассмотреть различные подходы к толкованию и классификации фразеологических единиц современного английского языка.

2. Определить специфику семантической структуры (и функционирования) ФЕ современного английского языка, а именно денотативного, сигнификативного и коннотативного компонентов их значения.

3. Определить способы перевода ФЕ современного английского языка, учитывая исследуемые компоненты семантического поля, прежде всего – коннотативный;

Объектом исследования выступают фразеологические единицы современного английского языка.

Предметом исследования является изучение особенностей семантической структуры ФЕ современного английского языка и взаимодействия компонентов их значения в процессе перевода на украинский язык.

В процессе изучения литературы по теме исследования и анализа фактического языкового материала были использованы следующие *методы* исследования:

1. Общий гипотетико-дедуктивный метод (собранный фактический материал обобщен индуктивным путем и избраны приемлемые гипотезы: классификации ФЕ, структуры семантического поля ФЕ, роль компонентов семантического поля в процессе восприятия и декодирования ФЕ).

2. Описательно-аналитический метод с элементами сравнительного анализа (предоставлено описание всех компонентов семантического поля ФЕ и рассмотрены их особенности).

3. Компонентный анализ (при исследовании семантических компонентов: денотативного, сигнификативного, коннотативного и исследования их специфики и взаимодействия).

4. Метод оппозиций (компоненты семантического поля рассматриваются как принципиально отличающиеся по способу выражения значения ФЕ).

Материалом нашего исследования является ФЕ современного английского языка, взятые из различных фразеологических словарей, что дало нам возможность исследовать особенности семантики ФЕ, а также изучить специфику перевода конотативного компонента ФЕ.

Теоретическое значение работы состоит в обобщении и теоретическом обосновании специфики функционирования коннотативного компонента в

рамках семантического поля ФЕ, а также особенности его декодирования на украинский язык.

Практическое значение работы определяется возможностью теоретического и практического использования ее материалов и выводов в ходе изучения научных курсов лексикологии, стилистики и фразеологии, в теории и практике перевода. Данное исследование может послужить основой при теоретических и практических исследований английской фразеологии.

Апробация. Статья «The Connotative Component in the Semantics of Phraseological Lexis and Peculiarities of its Translation» в «Филологическом вестнике» Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт»; участие в конференции «Человек как субъект межкультурной коммуникации: современные тенденции в филологии, переводе и обучении иностранным языкам» (14 мая 2015) с тезисами «Специфика функционирования коннотативного компонента семантического поля ФЕ современного английского языка».

Структура работы. Работа состоит из введения, трех глав, выводов к каждой главе, общих выводов, списка использованной литературы и приложений.

Ключевые слова: фразеологическая единица (ФЕ), денотат, коннотат, семантика ФЕ.

ABSTRACT

This paper is devoted to the study of the connotative component within the semantical field of phraseological units (hereinafter – PU) in Modern English.

Despite the fact that the specific operation and structure of PU is quite well-studied problem in linguistics, semantic field of English PU requires special attention when it comes to perception of the investigated units in the intercultural communication and their adequate interpretation.

Topicality of the research is determined by the following factors. Although phraseology today has in its arsenal a selection of special studies, which provide a profound description of the semantics of PU functioning with regard to the semantic specificity of its meaning components proves to be a rather controversial issue in modern linguistics. PU is, undoubtedly, an integral part of speech continuum and the correct PU decoding is a precondition of any communicative act success. Thus, our study demonstrates how the semantics of PU in general and its components in particular function and influence the translation process.

The **Purpose** of this study is a detailed study and description of the semantics of modern English PU and consideration of the connotative element functioning within its semantical field, paying heed to the interpretation aspects.

For the purposes of our study, the following **Objectives** are set:

1. to consider the different approaches to the interpretation and classification of idioms in the English language.
2. to identify the specific semantic structure (and functioning) of the Modern English PUs, namely denotative, connotative, and significative.
3. to identify ways of the PUs adequate translation by means of Ukrainian language.

The **Object** of the study are phraseological units of Modern English.

The **Subject** of this paper is to study the features of the PU semantical structure as well as the interaction of its components in the translation into Ukrainian.

In studying the literature on research and analysis of actual linguistic material the following **methods** were implemented:

1. The general hypothetical-deductive method (the factual material was collected inductively and summarized as well as the appropriate hypothesis were determined, considering: the PU classification, the PU semantic field structure, the role of the components in the semantic field in the process of PU perception and decoding).

2. Descriptive analytical method (the description of all components of the PU semantic field were provided).

3. Component Analysis (the study of semantic components – denotative, significative, connotative – was carried out).

4. Method of oppositions (semantic field components were studied as fundamentally different in the way of expressing the value of PU).

The material of our study is comprised by Modern English PUs, selected from various dictionaries which allowed us to investigate the features of PU semantics and shed light on the peculiarities of the PU connotative element decoding.

The *Theoretical* value of this paper is a synthesis and theoretical substantiation of the connotative component functioning within the PU semantic field and especially its decoding by means of Ukrainian language.

The *Practical* value of work is determined by the ability of theoretical and practical use of its materials and findings in the study of science courses of lexicology, stylistics and phraseology, the theory and practice of translation. This study can serve as a basis in the theoretical and practical studies of English phraseology.

Approbation. The article «The Connotative Component in The Semantics Of Phraseological Lexis and Peculiarities of its Translation» in the «Filologichnyi Visnyk» of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»; participation in the conference «Man as the Subject of Intercultural Communication: Modern Tendencies in Philology, Translation and Foreign Language Teaching» (May 14, 2015) defending the paper «Peculiarities of Modern English PU Connotative Component Functioning».

The *Structure* of the paper. The paper consists of an introduction, three chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, a list of references and appendices.

Key words: phraseological unit (PU), denotative meaning, connotative meaning, PU semantics.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Специфіка семантики фразеологізмів як одиниць безеквівалентної лексики сучасної англійської мови	7
1.1 Фразеологічна одиниця як семантичне ціле.....	7
1.2 Типологія фразеологічних одиниць: структурно-семантичний та функціональний аспекти.....	11
1.3. Основні підходи до вивчення семантичної структури ФО як фрагменту об'єктивної реальності.....	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	30
РОЗДІЛ 2. Особливості функціонування конотативного компоненту фразеологічної одиниці у мовному оточенні	32
2.1. Співвіднесеність конотативного компоненту фразеологічної одиниці і денотативного компоненту слова.....	33
2.2. Стійкість семантики англійських ФО як передумова розгляду специфіки їх перекладу засобами української мови. 37	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	41
РОЗДІЛ 3. Підходи до інтерпретації конотативного компоненту семантики англійської ФО засобами української мови	43
3.1 Особливості декодування картини світу англійця через переклад ФО.....	44
3.2 Джерела походження ФО як передумова їх стилістичної диверсифікації.....	58
3.3 Особливості декодування конотативного компоненту ФО за допомогою перекладацьких трансформацій.....	66
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	76
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
Додаток А. Специфіка перекладу фразеологізмів з компонентом «Proper Name»	89
Додаток Б. Декодування конотативного компоненту ідіом з компонентом «Body»	95

Додаток В. Особливості структури та перекладу ФО з компонентом «Health and Illness».....	108
Додаток Г. Специфіка перекладу ідіом з компонентом «Feelings, Emotions and Colours».....	116
Додаток Д. Переклад ФО з образним компонентом «Food and Drinks».....	124
Додаток Е. Особливості перекладу ФО з компонентом «Furniture, Tools and Instruments».....	134
Додаток Є. Переклад англомовних фразеологізмів з компонентом «Clothing».....	144
Додаток Ж. Особливості декодування конотативного компоненту і ідіомах з компонентом «Animal, Bird, Insect».....	152